

TROJHLAS

Dory Novak-Wilmington, Clary Nováková a Karla Košárka

Ke vzácnému setkání obou dcer skladatele Jana Nováka došlo letos v únoru v Praze u příležitosti koncertu v komorní řadě PKF – Prague Philharmonia, kde uvedly díla svého otce. Vloni nahrály pro Supraphon album *Koncerty Jana Nováka*, na kterém se významně podílel i klavírista Karel Košárek. V jedné pražské cukrárně tedy společně zasedli u jednoho stolku klavíristka Dora Novak-Wilmington, která žije poblíž Mnichova, flétnistka Clara Nováková, jež vyučuje flétnu v čínském městě Hang-čou, a klavírista Karel Košárek, který učí na konzervatoři v Kroměříži.

TEXT Alena Sojková

Na albu *Koncerty* Jana Nováka se vedle protagonistů podílel Symfonický orchestr Českého rozhlasu pod vedením dirigenta Tomáše Netopila. Nahrávka navíc přináší punc autenticity. Zatímco flétnistka Clara Nováková se možná vrátila ve vzpomínkách do svých patnácti let, kdy jí otec věnoval první verzi *Choreae vernaes*, Dora Novak-Wilmington se zase v *Koncertu pro dva klavíry* i *Concentu Biiugis* ujala partů, které hráli její rodiče. Nahrávka dýchá atmosférou rodinného setkání. A v podobném duchu se neslo i naše pražské únorové povídání okořeněné humorným nadhledem obou sester a přesnými postřehy Karla Košárka.

Váš tatínek věnoval Cláře každý rok skladbu pro flétnu. Ale pro vás, paní Doro, měl také jeden velký dar – konzultace u Rudolfa Firkušného. Vaše rodiny se stýkaly?

DN-W: Naše rodiny se stýkat ani nemohly; tatínek znal Rudolfa Firkušného ale již dlouho, za svého studia v Brně bydlel u jeho maminky a moc rád vzpomínal na pozdější různé zážitky s ním v New Yorku. Firkušný pak v mém rozhodnutí studovat klavír hrál v určitém smyslu klíčovou roli, neboť rodiče by mě raději viděli studovat něco pořádného, jako třeba medicínu nebo práva. Když jsem ale nedala, jelo se do Švýcarska za Firkušným, aby „to rozhodl“. Vděčím mu za to, že jim to nerozmluvil. (*Úsměv*) Shodou okolností jsem pak začala mé studium ve Freiburgu u Vitaly Margulise.

Jak proběhlo vaše seznámení s tímto výborným ukrajinským klavíristou a pedagogem?

DN-W: Rodiče mě vyslali na týden do Říma za cembalistou Stanislavem Hellerem, který učil ve Freiburgu. Řeklo se, že potřebuji kulturní ovzduší, poznat památky a dostat se do společnosti... Na ulici jsme zahlédli plakát na Margulisův koncert v nějakém kostele a Standa pravil, tam se jde! Margulisův koncert byl ohromným zážitkem, byli jsme nadšeni. Příští den jsme se opětně setkali i s jeho paní v muzeu. Dozvěděli jsme se, že jsou emigranti

a že Vitaly se snaží různě koncertovat, aby měl možnost cvičit. V tom se zračí jeho humorný postoj k situaci! Stanislav Heller mu přislíbil, že se mu postará o profesuru ve Freiburgu, což se mu skutečně podařilo. Bylo přirozené, že jsem potom šla studovat právě tam. Studium u Margulise bylo nesmírně inspirující a vděčím mu za to, že mi dal ten cenný klíč, kterým se potom otevírají další dvířka hudebního obzoru.

Co jste u Rudolfa Firkušného získala?

DN-W: Firkušného jsem vnímala jako umělce, ne jako pedagoga. Učil vlastním příkladem, cokoliv jsem hrála, předehrál pak sám tak, jak si to představoval, a to vždy z paměti: ať to byl Beethovenův koncert, sólový či orchestrální part, kterákoliv sonáta či skladba českého autora. Nazpaměť snad nehrál jen Nováka. (*Smích*) Byl a je mi příkladem dodnes. Ušlechtilostí své klavírní hry, poctivostí a disciplínou práce i svou čistou a radostnou osobností.

O vás, paní Claro, vím, že jste začínala s hrou na klavír...

DN-W: Moje sestra hraje výborně na klavír!

...pokračovala jste s houslemi...

CN: Housle ne! Ty jsem měla v ruce snad dva tři dny. Zjistila jsem, že to strašně skřípe, zato mě uchvátila flétna.

Z Brna jste odcházeli přes Vídeň a Ulm do Dánska a vy, paní Claro, vzpomínáte, že v tehdejší době byla v Dánsku módní volná výchova a že vůbec nemůžete mluvit o tom, co jste svým učitelům prováděli. Už můžete?

CN: Trochu bych to zjemnila. Učitelům jsme nic hrozného neprováděly, ale děti se nenapomínaly tak jako v Česku. Neřekla bych, že to byla bezbřehá volnost, děti i učitelé byli výborní, vyřadili jsme se o přestávkách, kdy jsme třeba s holkama chytaly kluky a rvaly je na záchod... Aniž bychom zamýšlely jim něco udělat, prosím!

DN-W: To ani nevím, co jsi vyváděla.

CN: No tak sama bych to nedělala, člověk jde vždycky s proudem. Ale musím to uvést na pravou míru. Za prvé jsme byli v Dánsku velmi krátce a za druhé jsme si pořád hrály venku – tak jako si děti hrají v Česku, v Dánsku, v Itálii...

DN-W: Co se praktické stránky života týče, bylo to v Dánsku jednodušší, i pro maminku, která byla jinak maximálně vytížená na konzervatoři, kde byla velmi ceněna.

CN: Nemusela vařit knedle, zavolala na sousedy, přijďte na večeři, něco uděláme... Mezilidské vztahy byly v Dánsku výborné.

Myslím, že novákovský vrchol ještě nepřišel. Ale těší mě účast na jeho díle.

Clara Nováková je vynikající flétnistkou

Paní Claro, vy jste v jednom rozhovoru řekla, že nevydržíte na jednom místě. Země, kde jste žila nebo nyní žijete, by tomu nasvědčovaly.

CN: Velmi ráda měním kulisy. S rodinou jsme žili v Dánsku, Itálii, Německu, tam jsem se osamostatnila a studovala jsem ve Stuttgartu, následovala Paříž, kde jsem zůstala velmi dlouho, jednadvacet let. Je fakt, že přibližně po sedmi letech mě to táhlo někam jinam. Doslechla jsem se o zajímavých projektech, třeba že v Indonésii zakládají nový orchestr, někde jinde se zase děje něco jiného... Ale pořád jsem hrála v Paříži. No a pak jsem to nevydržela. Naštěstí mám bezvadného partnera a dvě děti, kteří vůbec neprotestovali, že se přestěhujeme do Španělska. Tam jsme žili sedm let, ale přišla krize, ekonomika i kultura se zhoršovaly, muzikanti na tom byli špatně, takže mi bylo jasné, že tam dlouho nezůstaneme. A pak mi přišel mail, který jsem považovala za žert. Stálo v něm: „Byla byste ochotná učit na čínské univerzitě?“ Odpověděla jsem, proč ne. Záhy přišla žádost o doklady, biografii a pozvání na seznamovací hodinu. Tak jsem si řekla, aha, tak to ano. A tím to začalo. Pro syny to bylo tvrdé, protože se z nich už mezitím stali Španělé. V té době, v roce 2013, jim bylo třináct a deset.

Takže jste se s rodinou přestěhovala do Číny?

CN: Ano. Do starého krásného města Su-čou, kde jsem na tamější univerzitě pobyla skoro deset let, a vloni jsem se přestěhovala do Hang-čou, kde učím na konzervatoři. Obě města jsou na jihovýchodě Číny, nejbližší známé město je Šanghaj. Na čínské poměry to nejsou velká města, mají okolo šestnácti milionů. Když jedu na koncert, trvá to

hodinu a půl autem, nedávno jsem jela do divadla autem tři hodiny.

Když se před lety na nějaké soutěži objevili mladí hudebníci z Asie, měli excelentní techniku, ale jejich výraz trochu pokulhával. Tohle se ale během let proměnilo, že?

Karel Košárek: Myslím, že to je způsobeno i tím, že většina z nich studovala několik roků na velkých školách v západní Evropě nebo v Americe a současně na asijských školách učí pedagogové klasicky školení v Evropě.

CN: Pokud jde o asijské umělce, vidí se tu jen jedna Asie. Ale já to vidím rozděleně. Nejdřív přišli do Evropy Japonci, teď už dorostla další generace, která se od evropských hudebníků moc neliší. Jsou to specialisté na baroko nebo na romantismus a dělají to výborně. Pak

Dora Novak-Wilmington studovala u Rudolfa Firkušného

přišli Korejci z Jižní Koreje. Podle mého jsou Korejci taková Itálie Asie, mají nesmírný temperament a velké hudební citění. Velmi důležité je, že měli šanci vstřebávat informace o západní kultuře. Číňané potřebují ještě jednu generaci, aby to dohnali. Jejich velkým handicapem je neovládání angličtiny a dalších cizích řečí. Chtějí-li dělat západní hudbu, musí chápat západní kulturu. Jak chcete, aby někdo hrál barokního skladatele, a neviděl barokní kostel? Hudba je vždycky součástí něčeho většího. Bude to ještě trvat... Rodiče studentů si myslí, že když vám zaplatí, tak vy jim tu kulturu dáte. To není možné. Zejména v Číně, kde během kulturní revoluce všechno zničili, a hlavně estetické myšlení. Kulturní revoluce nadělala velkou paseku. Zničeno toho bylo mnoho, a zejména v hlavách lidí. Uvidíme, jak to bude pokračovat.

Kolik máte na konzervatoři studentů?

CN: To se mění každý semestr, zatím mám čtyři studenty vlastní a šest za kolegyni, kterou zastupuji.

Když jste zmínila, že jezdíte hodiny na koncerty, co lze ve městě, kde žijete, slyšet?

CN: Jsou tam dva symfonické orchestry, konzervatoř má čtyři sály – pro komorní a symfonickou hudbu, baletní a operní sál. A každý den je tam minimálně jeden koncert.

Máte možnost tam vystupovat?

CN: Ano. A moc ráda vystupuji i v místech, kde to neznám, pak tam zůstanu ještě den dva, abych si je lépe prohlédla. Publikum nemá moc k hudbě vztah, spíš si chce s vámi udělat fotku nebo natočit video, ale beru to, jak to je. I proto se moc ráda vracím do Evropy a myslím, že nejlepší publikum je v Česku.

Vedle sólového hraní se věnujete i komořině.

CN: Hraju buď recitály s klavírem, nebo v různých dalších komorních seskupeních. Na konzervatoři v Hang-čou je muzeum hudby, kde mají různé nástroje, i kompletní gamelan, což je balijský orchestr perkusivních nástrojů. Nedávno tam byl mistr z Bali, který učil studenty. Tak jsem se k tomu přifařila, zahrála jsem si s nimi na flétnu, bylo to velmi zábavné. Člověk někdy dělá takové výstřednosti, které ho těší.

KK: To je tak vzácná příležitost setkat se s těmito dvěma dámami dohromady. Vy se asi vidíte málokdy?

Karel Košárek se zasloužil o vydání nahrávky s díly Jana Nováka

DN-W: Vidíme se přes videohovory, voláme si skoro každý týden. A když byl covid a Clara byla zavřená, volaly jsme si denně.

CN: Během covidu jsem byla pět týdnů v karanténě v jedné nóbli nemocnici. Občas jsem byla na pokoji sama, někdy jsme tam byly dvě, jindy tři. V Číně totiž dělají testy jinak. Na letišti jsem jim vyšla jako pozitivní, přestože ve Francii jsem byla dvakrát negativní, tak šup, rychle někam zavřít. Bohužel celých pět týdnů jsme byli bez denního světla.

DN-W: Ale napsala jsi tam krásné memoáry. Až nebudeš do Číny jezdit, musíš je uveřejnit. To bude ve Francii bestseller.

Co ve vaší práci, paní Doro, v současnosti převažuje – koncertování, nebo učení?

DN-W: Bohužel převažuje učení. Není zbylí. Mám přes čtyřicet studentů – na mnichovské Hochschule úvazek na deset hodin, během nichž se musím věnovat patnácti až sedmácti studentům obligátního klavíru. Je to krásná práce, moc mě to těší. Mimo to jsem učila soukromě i doma, ale během covidu se odhlásilo pět žáků, a proto jsem ráda přijala nabídku místní hudební školy převzít několik hodin, jejichž počet se velmi rychle rozšířil. Mám vynikající kolegy, hodné žáky – oni za to nemůžou, že bych u klavíru raději seděla sama. (Smích) Tady v Praze si ohromně libuju, že „chodím do práce“. V Ládví, kde sídlí PKF – Prague Philharmonia, mám k dispozici klavír, na který mohu cvičit.

Za několik dní vás čeká koncert s díly vašeho otce. Které skladby jste vybraly? (Rozhovor se konal tři dny před únorovým koncertem – pozn. red.)

CN: Zazní *Cappriccio pro cello*, které vzniklo v padesátých letech, další skladby jsou z osmdesátých let. *Sonata super „Hoson zes.“* pro flétnu a klavír (nebo housle a klavír, tatínek to psal souběžně) vznikla na text starořecké pijácké písně vytesané do kamene, to je asi největší věc, kterou napsal pro flétnu. S flétnou zazní ještě *Sonata tribus*, vedle klavíru původně pro dva vysoké nástroje, flétnu a housle, které na koncertě zastoupí violoncello. *Sonata Phantasia* je moc pěkná, se zvláštním obsazením – vedle klavíru tam jsou hluboké nástroje – cello a fagot. Na jednu stranu je to radostné, pozitivní, ale pak se to stáčí do hloubky.

A není právě tohle pro tvorbu Jana Nováka charakteristické?

CN: Myslím, že ano. Bud' schází do té hloubky, nebo z ní v jiných skladbách směřuje *per aspera ad astra*. To, že byl stále ponořen do svých latinských knih,

Jan Novák

foto © archiv

To, že byl tatínek stále ponořen do svých latinských knih, se odráželo i v jeho skladbách.

Cicero a Plinius byli jeho kamarádi, se odráželo i v jeho skladbách.

On vám psal do školy i omluvenky v latině, že?

CN: Ano, dokonce v hexametrech. Ty kolovaly po celém gymnáziu. Jednou jsem přišla domů a našla tam vzkaz: „Klíče jsou v košíčku na kolíčky.“ Už nevím, jak se latinsky řeknou kolíčky, ale tenkrát jsem asi uměla latinsky líp.

Prý jste se učila latinsky od tří let.

CN: To ne. Táta s námi mluvil latinsky, ale na ty hodiny se nepamatuji.

DN-W: Já si pamatuji. Chodila jsem k paní doktorce Michlové. Clara tam jednou taky byla.

CN: No ale to jsem byla nemluvně!

DN-W: Bylas tam! Paní doktorka byla už stará dáma, velmi trpělivá. Docela určitě to se mnou uměla, protože jsem ji milovala. Jednou ji tatínek přivezl k nám do domu na přehradě a já jsem jí chtěla ukázat zahradu, můj ráj. Zavedla jsem ji ke garáži, z jejíž střechy byl nejkrásnější rozhled na přehradu. Cesta nahoru ovšem vedla přes alpínku. Abych to nemusela obcházet, věděla jsem, kam stoupnout, na jaký kámen... Ona trochu protestovala, ale já se nedala: „Podívej, sem dáš nohu, tady se chytneš té větve, tam stoupeš...“ A ona se mnou skutečně po té alpince vylezla.

CN: A o tom kroužku brněnských latiníků víte? Scházeli se v hospodě a nikdo je nechtěl obsluhovat, protože si všechno objednávali latinsky.

Ano, vím. A musím poznamenat, že jsem se opravdu, ale opravdu nechtěla ptát na Jana Nováka a latinu. A na konec jsme se k tomu stejně dostali.

CN: To nejde jinak, latina byla součástí jeho života.

Domnívala jsem se, že latinu si oblíbil na gymnáziu ve Velehradě, ale prý mu ji tam naopak znechutili.

CN: My máme dvě různé verze. Moje verze je vlak. Táta mi vyprávěl, že jednou ve vlaku se dal do řeči s neznámým pánem, co seděl naproti němu. Ten pán

četl nějakou latinskou knihu. Bavili se o ní a táta si uvědomil, že všechno zapomněl, a strašně ho to rozčílilo. První, co bylo, když vystoupil, že šel do antikvariátu a tam si koupil starolatinštinou knížku. Tak, toto je moje verze. A ty máš zase svoji...

DN-W: Mně zase říkal, že potkal svého bývalého spolužáka, který mu přes ulici hodil nějaký latinský citát, kterému nerozuměl. Takže si šel okamžitě koupit latinský slovník a tak to začalo.

CN: Společně na obou verzích je to, že si najednou uvědomil, že něco neumí a tím o něco přichází.

A dnes je vedle svých skladatelských schopností váš otec brán i jako velký latiník, básník a znalec antické kultury...

DN-W: Dokonce jsme nedávno zjistili, že napsal libreto k opeře, které ale nikdy nebylo zhudebněno. A napsal i pojednání o zhudebnění latiny *Musica poetica latina*. Miloval Carla Orffa, ale nemohl snést, jak barbarsky zachází s latinou! Ale hodně nám ho pouštěl – s *Carmina Burana* jsem vyrůstala.

Nahrávka, kterou jste na podzim pořídili pro Supraphon, je vydavatelský počín. Připomeňme, že album *Jan Novák: Koncerty* obsahuje *Choreae vernaes pro flétnu, smyčcový*

DN-W: To je ovšem rána válečným paličům, když si uvědomím, že krátce potom jsem se narodila. Když člověk jde po takové výši, a pak dostane mimino!

CN: To mimino už to ale asi slyšelo...

DN-W: Já jsem slyšela jiné věci, třeba Griegův koncert. Když si představíte tu dobu začátku šedesátých let, kdy nic nebylo, žádná automatická pračka, maminka plínky vyvářela v kotli, kopíšťou je míchala, potom je máchala a ždímalna v ledové vodě. Jak ruce trpěly!

CN: A potom možná hrála ten koncert...

V čem se liší vaše nahrávka, vaše pojetí *Koncertu pro dva klavíry od nahrávky ze sedmapadesátého roku?*

DN-W: To se velice těžko srovnává, já totiž srovnávání nemám ráda. Každá je jiná a to je právě dobře. Není možné podat dílo v nějaké univerzální platnosti, vždy se osvětlí určité stránky. Rozhodně byla pro mne nahrávka rodičů už z toho důvodu nesmírně cenná, že opis, ze kterého jsem studovala, obsahuje zřejmě chyby či nejasná místa, které jsem si ověřila v manuskriptu. Spolupracovala jsem ale též na korekturách tohoto díla pro vydání Českým rozhlasem a v případech těžkého rozhodování je samozřejmě ohromné moci si poslechnout samotného autora. Zvuková stránka je v obou nahrávkách úplně jiná, to je ale věc režie. V nahrávce s Ančerlem se mi

u stropu. (*Smích*) Já potřebuji před vystoupením spíše klid a soustředění. Asi se mamince podobám spíše sezením u klavíru a držením ruky, ale vlivem studia i dnešním celkovým klavírním vývojem vidím věci jinak. Sama se snažím o to, aby nebylo slyšet mě, aby znělo jen to dílo. Pro mě je důležitá transcendentalita hudby, proto to dělám. Rodičům ale samozřejmě nesmírně vděčím za jejich příklad.

Nádherně zdůvodňujete, proč jste se zamilovala do klavíru.

DN-W: Klavír mě doprovázel od dětství, protože mi rodiče vysvětlili, že když chci být baletkou – to byl můj sen –, musím nejdříve umět hrát na klavír. Když mi bylo třináct, zranila jsem si kotník a v baletu musela nastat pauza. Konala se nějaká malá klavírní soutěž, na kterou mě rodiče přihlásili. Soutěžní repertoár byl ale vybrán z dospělé kategorie, přesahující mé tehdejší technické schopnosti i dětské emocionální vnímání. Svoje dětství jsem si totiž udržovala jako nějaký svůj opěrný bod. Co jsem prožila na Brněnské přehradě, to mi nemohl nikdo vzít. Cvičila jsem ale pilně a shodou okolností na mě rodiče právě neměli moc času. To bylo pro mě velmi užitečné, musela jsem si klavír objevovat po svém, a když jsem pak hrála na té soutěži, měla jsem poprvé takový nádherný zážitek: jako bych se octla někde jinde, hmotná realita jako by se ztrácela, vnímala jsem úžasné ticho a zněla jen hudba. Od toho okamžiku jsem věděla, že hraní na klavír miluji a nemohu studovat nic jiného.

Pane Košárku, vy jste také prožil něco podobně iniciačního, jako líčila paní Dora?

KK: Přiznám se, že něco takového ne. Ale bylo mi asi dvanáct třináct, když jsem krátce za sebou slyšel nahrávky Beethovenova *Císařského koncertu* a Rachmaninovova *Třetího*. Samozřejmě jsou to zcela odlišné světy, ale dalo mi to poznat, že existuje něco tak krásného, že stojí za to hrát a cvičit.

Jak vzpomínáte na společné nahrávání s paní Dorou?

KK: Pro mě byl úžasný zážitek, že jsem měl vedle sebe někoho, kdo je nejen vynikající klavírista, ale byl přímo u zrodu té hudby. Když to řeknu doslova – kdo se batolil pod klavírem a slyšel, když to tatínek hrál. Velmi jsme si porozuměli. Za celou dobu vznikla jediná situace, kdy jsme měli na jednu věc trochu jiný názor, a to byla pedalizace v první větě *Concertu Biiugis*. Jan a Eliška Nováková zřejmě hráli z rukopisu, a když tam bylo něco nejasného, ukázal Jan Novák, hrej to takto. Pořád se na tom pracovalo.

foto © Milan Mošna

Obě sestry mají *Sonatu super „Hoson zes...“ dokonale zažitou*

orchestr, harfu a celestu, čtyřruční *Concentus Biiugis* a *Koncert pro dva klavíry a orchestr*, který dosud existoval jen v nahrávce Elišky a Jana Novákových.

KK: To je nahrávka z roku 1957 s Karlem Ančerlem. Předtím ji Jan Novák se svou ženou hráli ve Varšavě o rok dřív a řídil Břetislav Bakala.

zdálo, že celkový zvuk má velmi jasnou barvu a klavíry jsou velmi exponované; dnes se to dělá trochu jinak, tón je zaobalenější, ale tím je též nahrávky i trochu temnější a klavíry a orchestr více splývají. Maminka byla ohromně temperamentní, extrovertní a u klavíru strhující. Byla nenapodobitelná a už před koncertem měla adrenalin někde

Paní Dora strávila stovky hodin redigováním obou partů koncertů, protože tam bylo tolik nejasností...

DN-W: V originálním rukopisu byly vidět původní ideje, ovšem v opisu už pak byla tato myšlenka jinak rozvinutá. To třeba vzniklo na zkouškách podle podnětů muzikantů. A otec to pak poupravil, nebo ho napadalo ještě něco jiného. Jako by to znovu komponoval.

A jak se vám spolu hráli *Concentus Biunguis* s jedinečnou choreografií rukou?

KK: To není běžný koncert pro čtyři ruce, kde jsou oba spodní hlasy v basovém klíči. Choreografie byla opravdu třeba.

DN-W: My dva, kteří jsme se předtím neznali, jsme se báječně doplňovali. V pravém slova smyslu jsme se nad notovým záznamem a různými způsoby jeho realizace výborně bavili a byl to celkově velmi živelný zážitek.

KK: Prapůvod této nahrávky se datuje do roku 2016, kdy mě oslovila dramaturgyně Českého rozhlasu Dagmar Henžlíková. Připomněla, že v roce 2021 uplyne sto let od narození vynikajícího Jana Nováka. Zarezonovalo to ve mně, i když jsem mnoho jeho skladeb neznal. Nemluvili jsme tehdy o nahrávce, jen o koncertě k Novákovu výročí. Také ona se zasloužila o to, že Novákovy nahrávky vznikly.

DN-W: Dagmar Henžlíková je také původkyní toho, že jsem začala pro rozhlas natáčet všechny otcovy sólové klavírní skladby. Bohužel přišel covid, tak se přípravy na koncert s Karlem, který snahu nevzdal, přerušily. Za toto CD vděčíme Karlovi, který za tím šel.

KK: Věděl jsem, že jedna ze zásadních věcí je účast paní Dory. Bez ní by ta nahrávka nevznikla. A měli jsme štěstí, že se nám podařilo získat Tomáše Netopila.

DN-W: Protože se původní záměr uspořádat koncert k otcovu výročí neuskutečnil, napadlo mě, co kdyby se toho ujal můj manžel, který je dirigent. Upravil partituru pro méně hráčů, aby se v malém divadle vešel malý orchestr na jeviště – a pak přišel covid a zase ze všeho sešlo. Chtěli jsme si to samozřejmě nejdříve obehát a pak to natočit, ale byli jsme nakonec hozeni do ledové vody. Poprvé jsme to spolu hráli při natáčení.

KK: Vidíte, že ta nahrávka vznikala složitě. Jen sehnat dva klavíry pro cvičení vůbec není jednoduché. Moc mi pomohla paní Irena Pohl-Houkalová, která nám zařídila možnost cvičení na ZUŠ Jana Hanuše v Břevnově.

Paní Claro, toto je vaše první nahrávka *Choreae vernaes*?

CN: Není první, se stejným orchestrem jsme je hráli v Poličce, kde vznikla na-

hrávka pro rozhlas, potom na Pražském jaru, v Brně pro televizi a rozhlas.

Vy jste skladbu hrála ve všech podobách...

CN: S orchestrem, kytarou a s klavírem. Hráli jsme to několikrát i v zahraničí.

foto © Milan Mošna

S bratrancelem jejich otce Richardem Novákem, proslulým pěvcem

Jak se vám spolupracovalo s dirigentem Tomášem Netopilem?

CN: To byla spolupráce bez problémů, hned tu skladbu pochopil a orchestr vedl tak, aby to bylo jasné. Byl velmi profesionální, věděl, na co se zaměřit, byl velmi konkrétní.

Jak byste, paní Doro, přiblížila tvůrčí metodu Jana Nováka?

DN-W: Nejsem povolána vyjadřovat se k „tvůrčí metodě“, pokud něco takového existuje. Řekla bych snad, že otec čerpal z „vnitřního zdroje“, o vše se zajímal a mnoho četl. Je zajímavé, že psal pro všechny nástroje tak, jako by je sám ovládal. Jako by měl v sobě včerpané celé dějiny hudby, často sedával ponořen do klasické literatury či filozofie. Všechno, co dávalo potravu pro jeho ducha, ho zajímalo. A to se pochopitelně vlije i do vlastního umění.

Novák a Martinů. Jan Novák je svůj, originální, ale občas jako by v něm Martinů probleskoval. Jsou to podobné inspirační zdroje?

DN-W: Zdroj je jenom jeden, ale každý čerpá z jiné inspirační strany. Myslím si, že jak Martinů žil v té poličské věži a viděl všechno shora jak na talíři, vyjadřuje to i jeho hudba. To je prostě velké myšlení. I když je to píseň na jednu stránku, je v tom úžasná velikost. Ale pozor, ne velikášství. Pořád je to takové jednoduché. Otec byl svým osobním postojem Říman, jeho přátelé byli filozofové a básníci. Proto Itálii tak miloval; vůbec ho nezajímalo, že jeho přátelé již dva

tisíce let nejsou na tomto světě. Tento tatínkův nadhled se zračí i ve formální stránce jeho hudby. Od Martinů, pokud mohu vycítit z jeho dopisů, se naučil účinně rozvádět myšlenky a hudba má velký spád. Martinů se zamlada vyvíjel i ve Francii, otec ne. I lidový element je

u Nováka trochu jiný. V dílech Martinů samozřejmě slyšíte i to české a dovedně to uměl kombinovat s jinými vlivy. O moravském hudebním domovu Jana Nováka se vůbec nejvýstižněji vyjádřil Karel Košárek...

KK: Druhá věta je tak silná, že když ji hraju, mám chvílemi vlhké oči. Jsou tam nesmírně silné momenty. Slyšíte v ní moravský prvek, který však není popisný, ale jde k podstatě. Jak kdyby vyvěralo něco nepopsatelného, ale vy víte, že to tak je.

Pane Košárku, které skladby Jana Nováka nyní máte v repertoáru?

KK: Jsou to oba zmíněné klavírní koncerty a moc rád bych se naučil *Prima sonatu* a *Hymni christiani*. To je velice zajímavá skladba. Je psána jak pro sólový klavír, tak se může připojit i zpěv.

Jak vnímáte, že stoupá obliba skladeb Jana Nováka?

DN-W: Zdravotní sestra, která se o tatínka před smrtí starala, ho jednou vyzvala: „Řekněte mi, co byl nejvyšší bod vašeho života.“ A tatínek, který už byl velmi slabý, odpověděl: „Ten ještě nepřišel...“ Také si myslím, že novákovský vrchol ještě nepřišel. Ale těší mě účast na jeho díle, že někdo má zájem tatínkovy skladby provozovat, že se tomu se zájmem věnuje. To stojí za to.

KK: Po tak krásných slovech si už jen dovolím doplnit, že věřím, že tato nahrávka dopomůže tomu, aby Jan Novák zněl na koncertních pódiích více, protože tam patří. ■